

AKERSELVA

«Frysja» har Akerselva hett i gamle dager, sier folk som har greie på det. Navnet skal ha noe med frost og kulde å gjøre, mener de. Det kan ellers være Oslo-folk nå for tiden temmelig likegyldig hvad navnet betydde, for det er ingen av oss som husker det lenger. Den eneste minnelsen vår generasjon kan ha om «Frysja» er dansesalen Frysjuhull. Men den hadde ingenting med kulde å gjøre, for der gikk det temmelig varmt for sig.

Akerselva er ingen «fin» elv. Nevn den for folk utover landet — de vil trekke på akslene og kanskje grine litt på nesen. Og de vil tenke på sin egen elv som bukter sig ned igjennem dalen. — Akerselva? sier de rimeligvis. — Vaterlandselva? Er det ikke der byfolka drukner kattene sine og tømmer kloakkene? — Og ei slik gurmerenne kaller dere elv? — Ja ja, stakkar! Dere byfolk er vel ikke likere vant.

Men — skal en være rettferdig: Det er ikke bare folk ute fra landet som griner på nesen så snart de hører navnet Akerselva. Det lever tusenvis av mennesker her i vår egen by som ikke binder noe annet til navnet enn lasaroner og veltede prammer og søle som stinker. En og annen gang har de selvfølgelig bilt over en av bruene og har straks sitt billede av elva ferdig: Ei grågul, skitten elv som glir sakte og makelig gjennom byen og forpester lufta for folk. Tvi! — En må se å få gjort noe ved denne styggedommen!

London har Themsen, Paris har Seinen, Berlin har Spree — og Oslo har Akerselva — det er en remse vi har

sett på trykk mangfoldige ganger. Men mens det er med den høieste aktelse man nevner de andre storbyelvene, kommer der gjerne en ikke så liten hån i stemmen når Akerselva blir nevnt. Det er som om mange Oslo-folk skammer sig over elva si. Hvorfor det? — Kanskje grunnen er den at vi Oslo-folk så ofte har fått høre at byen vår og alt det som er i den, er så stygt og heslig, at vi litt efter litt har trodd det hører med til god tone å se surt og grettent på all ting. Og at Akerselva har fått brorparten av det sure grinet vårt er sikkert. Men vi har ingen grunn til å skamme oss over den! Istedentfor å håne den og gjøre oss «vittige» over den, skulde vi stelle litt med den og pynte op litt omkring den — slik som byen forresten har tatt til med de siste årene. — Var det ikke Jeppesen som sa at vi skulde gjøre Akerselva til et smil i byens ansikt, istedenfor en rynke? Den tiden vil kanskje komme da forakten for Akerselva vil snu sig til kjærlighet og stolthet.

— Du kjære Akerselva! Du er ikke av dem man dikter lyriske vers til! Det sitter ingen poet og drømmer ved breddene dine! Aldri har noen våget å påstå at du seiler av sted «rolig og majestetisk». Ennå har ingen sjel kommet på en slik vending som at du «kaster dig kåt og vill utover stupene i skinnende fosser». De aner ikke det, ser du, at du har likeså mange fosser som mange av disse romantiske filleelvene oppi dalene! De har aldri stått på Beierbrua de, ser du, og sett dig i hvit skumsprøit. Har aldri ofret en tanke på hvordan du ser ut når du seiler ut fra mor di, «den fagre Maridal», ren og frisk som en ungjente! Det er bare ett av ansiktene dine de kjenner. De har bare sett dig når du trøtt og tung og seig driver ut i fjorden, grønn og rød og blå efter farveriet på «Hjula» og de andre fabrikkene, stinn av søle og gurme fra kloakkene. Og så drar de på akslene og sier æsj! Sier æsj til dig, kanskje den nyttigste og mest arbeidsomme elva i hele Norge!

— — —
Den mest arbeidsomme!

Jeg vet ikke akkurat hvor langt det er fra Maridalsvannet til fjorden — hele løpet til Akerselva. En 7—8 kilometer rimeligvis. Men du verden for et arbeid elva får gjort på den korte veien! Den sparer sig ikke, henger i natt og dag, strømmer inn i det ene turbinrøret etter det andre, sliter og står i. Fra Nydalen og ned til Grünerbrua ligger 25—30 store fabrikker og krever hjelp av den, den sier aldri nei, leverer villig fra sig «hestekreftene», streiker aldri, uten i de aller tørreste somrene. Riktignok brummer den og skjenner når den stuper gjennom renner og rør, men den mener nok ikke noe med det, det er visst bare godlåt. Den velter fram og får hjulene til å svinge på spinnerier, på veverier, på seilduksfabrikker, på møller. Fra turbin til turbin i et evig kjas så lenge den eier pust i livet. Men når den kommer så langt som nedenfor Grünerbrua, da er den ferdig. Da tar den til å gli saktelig mot fjorden, utkjørt og deilig sliten i følelsen av vel utført arbeid. Og den tar med åpen favn mot alle bekkene og kloakkene. Jada, kom hit med sølevannet, jeg skal samme veien likevel! Jovisst blir jeg enda mere møkkete enn jeg blev der oppe ved fabrikkene, men blås, det gjør ikke noe! For når jeg kommer til fjords skal jeg vaske mig grundig!

Men når Akerselva er kommet *så* langt er det altså at folk tar til å skule stygt ned på den og holde sig for nesen. Tvi! sier de. For noe svineri med den Vaterlandselva!

— Mange bruer fører over Akerselva. En av de første på turen fra Maridalsvannet er Treschows bro (Tresko-brua), en stille, fredelig bru som binder Sandaker sammen med Bjølsen. Nedenfor har vi Bentsebrua og Beierbrua (som jeg har skrevet om i bøkene mine) og Sannerbrua og Grünerbrua (Frysja bru, som den heter i sagaene) og Ankerbrua og Nybrua og Hausmannsbrua. Nokså kjedelige bruer, ordinære og uten karakter. Men så kommer vi til et lyspunkt, det er ikke så mye brua selv, men livet omkring den som har gjort den til det den er. Brua over alle bruer, kutørjsguttas bru, den som Aksel

Maurer har sunget om og malerne hentet kjære og kjente motiver fra. Den har de ikke maken til, hverken i London eller Paris. Den er typisk Oslo. — Når jeg står på brua og ser på livet der, på de skjeve, svarte rønnene, på snekkene, på de trivelige fiskekjerringene, da kommer jeg i en egen tilgivende stemning. Vel, de er ikke avholdsmenn svært mange av dem som henger over gelenderet og spytter brunt ned i vannet. Ansiktene deres er herjet av mangt et uvær. Klærne deres er ikke nettop presset i dag. Men likevel: Glimtet i øiekrokene er friskt og skøieraktig så lenge de har en kompis å prate med, det er ikke så forferdelig langt mellom vitsene. Borte i bakgatene bor de, det er ikke videre hyggelig der, de går ikke dit før det blir høist nødvendig. Tidsnok kommer de hjem, og da passer det sig først å ta på et grettent fjes. Men så lenge vi står her på brua og tørje og koser oss sammen med dom andre tjommigutta, får vi være folk! — Hei, Kall! Har du fått frukost i dag? — Nei, ikke en skvett, gett! Men kom så går vi bort til'n Olaves, han har fått ny trøie av kjerringa i dag, og den greier'n ikke åleine! Vi får prøve å hjelpe'n litt, for det er ikke verdt han kommer full hjem, heller.

Nedenfor «brua» har vi Schweigaards-brua og Bispebrua — bruer til å gå og kjøre på, og de greier sig fint til det. Men ellers er de ikke verdt en linje.

— — —
Men er det da ingen som er glad i elva? vil De kanskje spørre.

Å jo da, jeg skulde mene det!

Spør en Osломann som har vokset op i nærheten av den om han har noe godt å si om Akerselva. Jeg tenker han vil smile både ungt og lyst ved et slikt spørsmål om han er aldri så bisk og morsk til hverdags. Er han oppe fra Nydalen vil han huske de glade dagene da han balanserte på tømmerstokkene oppe ved Oset og jumpet i vannet rett som det var. Han vil huske flåtene han laget, og alle gangene han holdt på å stryke utfor fossen. Og han har vel ikke glemt fisketurene sine heller, da han

kom hjem med ørekyter og abbor og lake som han hentet op fra elva! Spør en Sagene-gutt om han husker at han «løp seier» på «Myra», eller at han stod på skøiter der, at han badet i «kulpen» når han hadde ferie og var fri fra skoler og lekser. Jeg er fra Sagene, og jeg har ikke glemt. Fra jeg var så liten at jeg snøtt kunde klæ mig, lå jeg der oppe og plasket. — Du må love mig at du ikke bader, så jeg må gå og være redd for dig! sa mor. — Nei da, mamma, *jeg* skal ikke bade! sa jeg. Men var det råd å stå imot når de andre la i vei? *Jeg* greide det ikke. Jeg sa selvfølgelig ingenting om det når jeg kom hjem om kvelden, men det hendte at skjorta mi var lumpen og sladret. For jeg kom dessverre til å ta den vrang på mig noen ganger når jeg hadde vært borte for lenge og jeg visste at det hastet med å komme hjem. — Du har badet! sa mor. Og så måtte jeg love på nytt.

Men spør flere. Spør guttene fra Grünerløkka om de har glemt at de seilte på skrøpelige isflak nedover elva, mens folk stod vettskremte oppe på bruene og huide og ropte at de skulde pakke sig i land! Eller spør guttene fra Fjerdingsgen og Vaterland om de har glemt at de lå i båtene og laget bøljer dagen lang, ja det hendte at de «lånte» en pram engang i mellom også og tok en liten atlanterhavstur ut til Gressholmen eller Husbergøya! — Jeg tror ikke mange av dem har glemt. Og *skulde* en og annen av dem ha så dårlig husk at disse minnene er blitt borte for ham, bør han ta sig en liten sving nedom elva igjen. For livet arter sig visst noenlunde på samme måten fra Oset til Nyland i dag som det gjorde i vår lengst henfarne barndom.

ÖSKAR BRAATEN

VERKER

VI

H. ASCHHOUG & CO. OSLO
(W. NYGAARD)
1942

OSKAR BRAATEN

FORTELLINGER

H. ASCHEHOUG & CO. OSLO
(W. NYGAARD)
1942